

הלכות יום טוב תקנו

קסמ

תקנו דין מת כיום טוב וכו' כ"ב סעיפים:

א מת המוטל לקברו^א אם הוא יו"ט^ב ראשון לא יתעסק בו ישראל אפילו מת קודם יו"ט^ג שאם יהיה אותו עד הערב יסירה וגם אי אפשר לקברו בו כיום ע"י נכריו אעפ"כ אין מצות עשה של קבורה^ד דוחה את לא תעשה ועשה של יו"ט^ה:

ב אבל מותר לקברו ע"י נכריו אפילו מת בו כיום שאפשר להשהותו עד הערב ולא יסירה כלל^ו אעפ"כ אסור להשהותו עד הערב^ז כדי שיתעסקו בו ישראל אלא מקברין אותו מיד על ידי נכריו^ח:

ג כמה דברים אמורים במלאכות נמורות האסורות מן התורה^ט כגון לתקן לו קבר וארון ותכריכין^י וכן לכסותו בעפר לאחר ששמוהו בתוך הקבר שהסותם גומא בעפר חיוב משום בונה^{יא} כמ"ש בס"י ש"ב^{יב} אבל דברים שאינן אסורים אלא מדברי סופרים כגון למלטלו^{יג} כדי להלבישו^{יד} וכדי לטהרו^{יז} ולשמו בקבר^{יח} מותר ע"י ישראל וכן מותר להחם לו מים ע"י ישראל כדי לטהרו^{יט} וכן מותר להוציאו ע"י ישראל^כ אפילו דרך רשות הרבים דמתוך שהותרה הבערה^{כא} והוצאה לצורך אכילה מותר אפילו שלא לצורך אכילה אם יש בהם צורך היום^{כב} כגון לצורך קבורת המת שהיא מצוה שומנה בו ביום^{כג}.

ושבו לזהר לטהרו על גבי עור או על גבי נסר ויהירו אותו בקש ותבן או בידים אבל לא יהירו אותו בסדינים שלא יבאו לידי סחיטה^{כד}:

ד אם במקום שמוטל שם המת אין שם בית הקברות וצריך להוליכו למקום אחר רחוק בענין שלא יוכלו להגיע לשם בו כיום ולמחר הוא שבת שאי אפשר להוליכו כלל אפילו ע"י נכרי כמ"ש בס"י ש"א^{כה} וקודם שיוכלו לקברו לאחר השבת יסרוהו מה יעשו יקברוהו בערב שבת דהיינו ביו"ט ראשון ע"י נכרי ולאחר השבת יוציאוהו ויוליכוהו לבית הקברות או יניחורו בארון כיו"ט ראשון ויהמירוהו בחמר ובזפת ע"י נכרי כדי שלא יסריה עד לאחר השבת שיוליכוהו לבית הקברות^{כו}:

א רש"י ג' רע"א ד"ה אמר. מור וש"ע ס"א.
 ב ואם הוא שבת, ראה לעיל ס"י שא.
 ג שבת קטל. רע"ב. רש"י שם ד"ה מת.
 ד רש"י פ"א ס"י ה, בשם בה"ג רמ"א ס"א.
 ה ראה לעיל ס"י תנח ק"א סק"ג. ס"י עב ס"ב (במומר).
 ו כהלעיל ס"י תנח סל"ד וש"ג.
 ז רבא ג' רע"א. מור וש"ע ס"א.
 ח רש"י פ"א ס"י ה ר"ן (ג, א) ד"ה אמר. מור וש"ע שם.
 ט ראה ס"י עב ס"ב, וס"י תנח ק"א סק"ג, שהמצות לקברו קודם שקיעת הנוגה.
 י אהרות חים הל' יו"ט אות כז. ש"ע ס"ב. וראה לעיל ס"י ע"א ס"ג.
 יא רש"י שם בסופו. לבוש ס"א. פ"ז סק"א.
 יב רש"י פ"א סק"א. אלה רבא סק"ג. וראה לעיל ס"י תנח ק"א סוף סק"ד (שאין אמרים בזה מתוך כו').
 יד ס"ד (בשדה, משום חרש). וראה לעיל ס"י שג סכ"ד (בבית או בחצר, משום בונה). ס"י תנח סל"ה.
 טו רש"י שם.
 טז הנחות מיינוניות פ"א אות ע, בשם ראב"ן. ש"ע שם.

יז כלבו הל' יו"ט ס"י נח (יט, א). מ"א סק"ג.
 יח ראב"ן ריש מועד קטן (קפג, א). ראב"ה ס"י תשיה. הנחות מיינוניות שם. שו"ת הרא"ש כלל כג ס"ב. ש"ע שם.
 יט כלבו שם. ש"ע שם.
 כ ראב"ן שם. ראב"ה שם. תשב"ץ ס"י תבד ומו"ד בשם הל"ר יואל הלוי. רא"ש פ"א ס"י ה כמפיו וכתבתי שם. דעה ח"א בבור. ש"ע שם.
 כא ראה לעיל ס"י תנח ק"א סוף סק"ד (לענין בישה), וש"ג.
 כב ראב"ן וראב"ה שם (לצורך מצוה). רא"ש שם ושם. כלבו שם. מ"א סק"ד. וכהלעיל ס"י תנח ס"ג (מצוה עוברת שומנה בו ביום), וש"ג.
 כג כהלעיל שם ק"א סק"ג. וראה גם ס"י תמו ק"א סק"ג.
 כד תרומת הרשן ס"י פב. רמ"א סוף ס"א.
 כה סק"ד ו (אם היא ברשות הדינים). וראה מ"מ וציונים.
 כו ריב"ש ס"י תפ. הובא ב"י ד"ה וכתב עוד הדבר. יש"ש פ"א ס"י י. מ"א סק"א. ואם הוא ביום בו ידעתם לקברו בערב, ראה לקמן ס"א.

הלכות יום טוב תקנו

ה כל מלאכה שהישראל אסור לו לעשותה ביו"ט לצורך המת אסור לו לומר לקראתם שיעשה אותה משום ולפני עור לא תתן וגו'¹⁰:

ז וכל זה ביו"ט ראשון שהוא מן התורה¹¹ אבל ביו"ט שני אפילו יו"ט שני של ראש השנה¹² כיון שאינו אלא מדבריהם הרי הוא כחול לענין קבורת המת¹³ לפיכך אפילו אם מת בו כיום שאפשר להשהותו עד הערב ולא יסריח אין משהין אותו כלל¹⁴ אלא עושין כל צרכיו ע"י ישראל אפילו דברים שאין צריך לעיקר קבורתו¹⁵ ואין עושין אותו אלא להוסיף בכבודו¹⁶ כגון להתנדף לו הדם מהמחומר¹⁷ במימים שהיו נוהגין להניח הדם על מנתו בשביל כבודו¹⁸ ואין צריך לומר¹⁹ שהוצינן לו קבר²⁰ ועושין לו ארון²¹ ותכריכים²² וגוזיזים שערו²³ ואם אין באותה העיר מקום קברות לישראל מוליכים אותו לעיר אחרת שיש בה שכונת קברות אפילו חוץ לתחום²⁴ אם יכולין להגיע לשם ולקברו בו כיום²⁵ ומשכירים לו ספינה להוליכו ממקום למקום²⁶ ואפילו אפשר לקברו במקומו מכל מקום כיון שאין שם שכונת קברי ישראל אין זה כבודו להקבר שם²⁷:

ז ואפילו אפשר לעשות כל דברים אלו ע"י נכרי יתעסקו בו ישראל לפי שהכמים עשאוהו ליו"ט שני כחול לענין קבורת המת²⁸.

ומכל מקום אינו כחול גמור אלא הרי הוא כחולו של מועד²⁹ שאסור לעשות בו כפרהסאי דבר שאינו ניכר שהוא לצורך המת³⁰ ויש לחוש למראית העין שיאמרו לצרכו הוא עושה³¹ כגון לחצוב אבנים כדי לבנות מהם קבר וכן לקצץ ארוים כדי לעשות מהם ארון³² כמו שיתבאר בס' תקמ"א³³.

אבל מותר לנסור נסרים מן ארוים הקצוצים מערב יו"ט שניכר הדבר שכדי לעשות מהן ארון לבית הוא מנסרן כיון שמן הסתם ידוע לכל בני העיר שיש מת בעיר במקומות הללו שאין יהודים רבים דרים בעיר אחת וכשיש מת בעיר הוא ידוע לכל בני העיר³⁴.

ואפילו בעיר שררים בה יהודים רבים אם המת הוא אדם מפורסם³⁵ שמן הסתם הכל יודעים במיתתו ושוב אין לחוש למראית העין דבר שניכר שלצורך המת הוא נעשה כגון לנסור נסרים אם אין לו נסרים מוכנים קמנים ולקצוץ הדם³⁶ ולתפור תכריכים אם אין לו תכריכים מוכנים³⁷ ואם יש לו תכריכים מוכנים אלא שנתמנפו וצריך לבכסן³⁸ וכן לעשות

מג ורקח ס' שח. שו"ע שם.
 מד ראה רשב"א שם.
 מה ר"ן (ג, א) ד"ה יום. שו"ע ס"ד.
 מו רא"ש פ"א ס' ה. מור בשם ר"י. וראה תוס' מ"ק ה, ב ד"ה אין (אף ב"ש שני של ימים האחרונים). כנסת הגדולה תב"י. מ"א סק"ה.
 מז משנה מ"ק ה, ב.
 מח רש"י שם ד"ה וארון. תוס' שם ד"ה אין.
 מט ירושלמי מ"ק פ"א ה"ז.
 נ סמ"נ זה בשנוע"ר לא הניע לדינן, וראה מור וש"ע שם ס"ה.
 נא תוס' מ"ק שם ד"ה וארון. מור כאן ובס' תקמ"א שו"ע שם.
 נב ירושלמי שם. מור וש"ע שם.
 נג ראה תוס' שם ד"ה אין, ונ"א ס' תקמ"א סק"ו (שקצצת הדם דינו רגומה לנסור נסרים).
 נד ראה תוס' שם.
 נה תוס' שם ד"ה ועושין בשם יו"ט.

נז וקרא יט, ד. תמת ישרים ס' קמ. כנסת הגדולה הגהות המור. מ"א סק"ב. וראה לעיל ס' של ס"ב. לקמן ה"ל בבית ס' ע"מ"ג.
 נח לבית רס"א.
 נט רבא ג, ר"א. מור וש"ע ס"ד.
 ל רב אשי שם. וראה גם לעיל ס' ע"א ס"ג.
 לא רב אשי שם. מור וש"ע שם.
 לב ר"ן (ג, א) ד"ה אפילו. לבוש ס"ד.
 לג לבוש שם. וראה גם רש"י שם ד"ה אסא.
 לד רב אשי שם. מור וש"ע שם.
 לה רש"י שם.
 לו רא"ש פ"א ס' ה. ר"ן שם. לבוש שם.
 לז רא"ש שם. ר"ן שם. מור וש"ע שם.
 לח רא"ש שם. מור וש"ע שם.
 לט רב אשי שם. מור וש"ע שם.
 מ תרומת הדשן ס' פ. שו"ע שם.
 מא תרומת הרשב"א ח"ב ס' רעד. שו"ע שם.
 מב כדלקמן ס"ה. וראה מ"מ זעונים.

הלכות יום טוב תקנו

קעא

לו ארזן¹¹ כל דברים אלו וכיוצא בהם מותר לעשות ואפילו בשוק¹² בפרהסיא כיון שהכל יודעים שיש מת בעור.

ומכל מקום אין לילך חוץ לתחום בשביל שום דבר מצרכי המת אפילו כדי להביא לו תכריכים ונסרים לארזן ואפילו הוא מת מפורסם¹³ מכל מקום בהליכה זו אין ניכר שלצורך המת הוא הולך חוץ לתחום ויש לחוש למראית העין שיאמרו לצרכו הוא הולך חוץ לתחום:

ד הכיפה שבונים על הקבר אין בונין אותה ביו"ט¹⁴ ע"י ישראל אפילו הוא יו"ט שני של גלויות דכיון שנקבר המת בקבר למה יחללו יו"ט בחנם שלא לצורך כלל¹⁵ אלא יכסו הקבר בנסרים ועפר¹⁶ ומותר לצבור העפר על גבי הקבר עד שנגעשה כמו תל¹⁷ לפי שגמר הקבורה הוא זה¹⁸:

מ וכל זה מעיקר הדין אבל כבר נהגו במדינות אלו להחמיר שלא לעשות ע"י ישראל שום מלאכה גמורה האסורה מן התורה כגון לחפור לו קבר¹⁹ ולכסותו בעפר אחר שנקבר²⁰ ולתקן ארזן ותכריכים אפילו ביו"ט שני של גלויות כל שאפשר למצוא נכרי שיעשה אותם אבל להחם לו מים ולמהרו ולהוציאו ולשמומו בקבר עושין ע"י ישראל כמ"ש למעלה²¹ לענין יו"ט ראשון²² ואין נוהגין למהרו בקש ותבן כמו ביו"ט ראשון אלא מטהרין אותו בסדינים כדרכן בחול כיון שאין כאן אלא גזירה שמא יבאו לדידי סחיטה וכיו"ט שני שהוא מדבריהם אין חוששין לכך רק שיהרו שלא יעשו סחיטה בידים²³ ואם אי אפשר למצוא נכרים שיתעסקו בו²⁴ או שיצטרך להמתין כמה שעות עד שימצאו נכרים ומתוך כך יבא המת לדידי כיוון שיהא ריחו נודף²⁵ עושין הכל על ידי ישראל אפילו מלאכות גמורות כמו שהוא מעיקר הדין:

י וכל זה כשרוצים לקברו בו כיום²⁶ דכיון שהמצוה נגמרת בו ביום עשאוהו חכמים כחול לענין מצוה זו אבל אם לא יקברו אותו עד הערב אסור לחלל יו"ט שני אפילו בדבר שאיסורו אינו אלא מדברי סופרים לצורך מצוה הנעשית בחול לפיכך אין מוציאים אותו ביו"ט שני אפילו לכרמלית²⁷ אפילו ע"י נכרי²⁸ ואין מחמין לו חמין כדי למהרו²⁹ אפילו ע"י נכרי ואע"פ שהוצאה והבערה הותרו אפילו שלא לצורך אכילה מכל מקום לא הותרו אלא כן יש בהן צורך היום קצת³⁰ וכיון שאין מקברים אותו בו ביום אין צורך היום כלל אבל למלטלו מותר אע"פ שאין מקברין אותו בו ביום כיון שאינו עושה בוה שום מלאכה רק מלטלו בעלמא³¹.

ויש מי שמחמיר ואוסר³² גם למלטלו כיון שאין מקברין אותו בו ביום וטוב לחוש לדבריו

11 ירושלמי שם. מור וש"ע שם.
12 ירושלמי שם. מור וש"ע שם.
13 מ"א סק"ה.
14 מור וש"ע ס"ד.
15 מור ולבוש ס"ד.
16 מור.
17 ב"י ד"ה וריאת רמ"א ס"ד.
18 ג"י שם. מ"א סק"י.
19 רא"ש פ"א מ"ה בסופו. מדיכין מ"ק תוסא. מור. תרומת הדישן מ"ב. רמ"א ס"ד.
20 מ"א סק"י.
21 ע"י ישראל שבת סק"ה.
22 רא"ש מ"ק פ"א מ"ה ג'. מור וש"ע סוף ס"ד. ואם הוא ביום א' דעתם לקברו אורי ההג. ראה לעיל ס"ד.
23 תרומת הדישן מ"ב. מ"א סק"א.
24 רא"ש שם. מור וש"ע שם.
25 כמו בהוצאה (שדיים שזה לענין מתוך כו).
26 תרומת הדישן שם. וברעליל ס"ג.
27 ראה רא"ש שם. תרומת הדישן שם. מ"א שם.
28 ישי"ש פ"א מ"י י. אליה וזמא סק"י.
29 ירושלמי שם. מור וש"ע שם.
30 מ"א סק"ה.
31 רמ"א שם.

קעב

הלכות יום טוב תקנו

דברר שאין בו הפסד כלל אם אין צורך למלטלו ואם יש צורך למלטלו כגון מפני הכהנים שיוכלו ליכנס לבית או לשאר צורך ימלטלוהו ע"י כבר או תינוק אע"פ שאין כבר ותינוק מועיל להחיר מלטלו המת כשבת לצורך החיים אלא אם כן הוא לצורך המת כגון שהוא מוטל בחמה כמ"ש בס"י ש"א^{טו} מכל מקום כיון שיש צורך למלטלו יש לסמוך על סברא הראשונה כי כן עיקר ההלכה:

יא כל דברים המותרים לעשות למת ביו"ט ע"י ישראל מותר לכל אדם לעשותן אע"פ שאינו מבני החבורה המיוחדת לכך ומותר לעשותן ע"י אנשים רבים אע"פ שאפשר לעשותן ע"י אנשים מועטים אין מדקדקים בכך כיון שיו"ט שני הוא כהול לענין קבורת מת^{טז}:

יב דיני קריאת שמע ותפלה אם מת לו מת ביו"ט ראשון או ביו"ט שני^{טז} עיין בס"י ע"א^{טז} ושאר דיני אנינות עיין בס"י תקמ"ח^{טז} וביו"ד ס' שמ"א^{טז}:

יג כשמקבירין המת ביו"ט שני וצריכים לקנות חתיכת בגד לתכריכים אסור להזכיר סכום מקח ולא סכום מעות (עיין ס' ש"י^{טז} ושכ"ג^{טז}) ואין צריך לומר שאסור ליתן לו מעות ביו"ט^{טז} אלא אם כן אי אפשר לקנות בענין אחר כגון שהמוכר הוא פושע ואינו רוצה למכור בענין אחר או שאי אפשר למצוא לקנות רק מנכרי^{טז}:

יד וכן אם אי אפשר למצוא מי שיחפור לו קבר אלא אם כן יקצצו לו שכר מותר לקצוץ לו^{טז} אבל החופר הוא נקרא פושע שמונע את עצמו מהמצוה עד שיקצצו לו שכר ביו"ט^{טז}.

אבל אם אין קוצצין לו שכר ביו"ט יש מי שמתיר לו לאחר יו"ט ליטול שכר מרהו"צ ואע"פ שאסור ליטול שכר שבת ויו"ט שלא במקום מצוה^{טז} מכל מקום במקום מצוה יש מי שמתיר^{טז} כמ"ש בס"י ש"י^{טז} לכן אין למחות ביד מי שמוקל לעצמו כמ"ש שם^{טז}:

טז מותר ללוות את המת ביו"ט ראשון תוך התחום וביו"ט שני אפילו חוץ לתחום^{טז} כיון שהוא כבודו של המת הרי יו"ט שני נחשב כהול לענין זה^{טז} אפילו ליונהו כמה מילין מותרין לחזור למקומן בו ביום^{טז} אע"פ שבחזרה זו אין בה כבוד המת מכל מקום אם לא יהיו מותרין לחזור למקומן לא ילווה כל כך^{טז} וימנעו בכבודו ומטעם זה^{טז} מותרים הקברנים להחזיר עמהם לבתיהם את כל כלי הקבורה שהוליכו עמהם חוץ לתחום^{טז}:

עפ סעף ה.ה.
עט שו"ת מהרש"ם ס' טז. כנסת הגדולה הגה"מ. מ"א סוף סק"י.
פ רמ"א סוף ס"ד.
פא סעף ג.
פב סימן זה בשע"י לא הניע לדיעו, וראה ש"ע שם ס"ה, ונ"א סק"י וסק"ח.
פג סימן זה בשע"י לא הניע לדיעו, וראה ש"ע שם סוף ס"א, ונ"א סק"ג וש"ך סק"מ.
פד סעף ו.
פה סעף א.
פו ראה לעיל ס' תקח מ"ו.
פז מ"ז סק"ג.
פח רבנו ירוהם ג"ד ח"א (כה, ב).
פט מ"ז שם.
צ כ"י ס' תקפה מודה"ה ולא ידעתי בדעת הר"ש, שהוכא

במודרכי תשובות רמז קפמ. שו"ע ס"ה.
צא כדלעיל ס' שו ס"ח, וש"ג.
צב מ"א סק"ב.
צג ס"א, וש"ג.
צד ומסיים שם, שלדברי הכל אינו רואה סימן ברכה מאותו שכר לעולם.
צה מור בשם בה"ג. ה"ל א"ל (גכ, ד), ביו"ט ראשון בתוך התחום). רמב"ן תורת האדם סוף ענין התעצא. שו"ע ס"ו.
צו שו"ת הריב"ש ס' תפז. הובא ב"י ד"ה וכתב הריב"ש.
צז רבנו ירוהם נ"ח ח"א (רכמ, ד), בשם תשובת הריב"ן, ש"ש פ"א ס' י"ב. מ"א סק"ג, מכתמת לשון השו"ע.
צח רבנו ירוהם בשם רמב"ן שם (שאתה מכשילן לעתיד לבא). לבוש ס"ו. וראה לעיל ס' תו ס"א.
צט לבוש סוף ס"ו. וראה ב"י שם. מ"א סק"ד.
ק רבנו ירוהם בשם הריב"ן שם. שו"ע שם.

הלכות יום טוב תקנו

קעג

מז המלוים את המת אסורים לרכוב על גבי בהמה^{קכ} ולילך בספינה^{קכב} אפילו תוך התחום אפילו ביו"ט שני של גליות אע"פ שרברים הללו אינן אסורים אלא מדברי סופרים^{קכג} מכל מקום יש כאן וולול יו"ט^{קכד} יותר מהליכה כרגל חוץ לתחום ולא התירו לולול בכבוד יו"ט כדי להסוף ולהרבות כבוד המת שהרי ליה זו אינה מעיקר צרכי המת ואינה אלא כדי להרבות בכבודו.

אבל אותן אנשים הצריכים להתעסק בעיקר צרכי קבורתו^{קכז} אם יש להם צער לילך כרגל או שהוא מורה גדול^{קכח} מותרין ביו"ט שני לילך בספינה או לרכוב על גבי בהמה שהרי יום זה כחול הוא לענין קבורת המת^{קכט} ומכל מקום לא ירכבו בתוך העיר או כפר שיש בהן גברים שלא יאמרו עליהן שמהללן יו"ט^{קל}:

יז אם נודע לבני עיר אחת ביו"ט שני שישארל מת מוטל על פני השדה כביוון החוק מכאן מהלך ארבעה או חמישה ימים מותרים בני העיר לצאת לדרך בו ביום כדי למהר קבורתו^{קלא} אע"פ שאין מהללן יו"ט אלא בשביל מת שיקבר בו ביום^{קלב} מכל מקום כיון שהוא מוטל על פני השדה יש לחוש שמא יאכלהו כלבים קודם שיגיעו אנשי העיר לשם^{קלג} ולא יבא לידי קבורה כלל אבל אם המת הוא מוטל בבית המשתמר^{קלד} שבודאי יבא לידי קבורה אחר יו"ט אסורין לצאת ביו"ט חוץ לתחום כדי למהר קבורתו אחר יו"ט: יח מי שמת בעיר שיש בה שכונת קברות לישראל וקודם מותו צוה שיולכוהו לעיר אחרת לקברו שם אצל קברי אבותיו אע"פ שמצוה לקיים דברי המת^{קלה} ובפרט בדבר שהוא כבודו שיקבר אצל אבותיו מכל מקום אין זה כבודו לחלל יו"ט בתנם שהרי אם לא היה מצוה על בכה היה אסור להוליכו מעיר זו שיש בה קברי ישראל לעיר אחרת נמצא שצוואתו גורמת לחלל יו"ט בשבילו ואין זה כבודו לפיכך משהיו אותו עד מוצאי יו"ט ומוליכים אותו לקברות אבותיו ואם יש לחוש שמא יסריח ויבא לידי ביוון מקברין אותו במקומו ביו"ט מיד^{קלז} כמ"ש ביו"ד בס"י שם^{קלח} ע"ש:

יט תנוק שמת בתוך שלשים יום ללידתו^{קלז} אם גמרו שערו וצפרניו^{קלז} אע"פ שאין אנו יודעים אם כלו לו הדרשו הרי הוא בחזקת בן קיימא ומקברים אותו ביו"ט ראשון ע"י גברי וביו"ט שני ע"י ישראל לפי שרוב הנשים יולדות ולד של קיימא^{קלח} ומן הסתם כלו לו הדרשו.

כמה דברים אמורים בשמת לאחר המילה^{קמ} או שהיא נקבה^{קכ} אבל תנוק שמת קודם מילתו אפילו מת ביו"ט שני של גליות אין לקברו בו ביום^{קכא} לפי שצריך להסיר ערלתו

קא רמב"ן בספר תורת האדם שם. שו"ע ס"ו.

קב נכנס הגדולה הגבי' מ"א סקמ"ו.

קג כולעיל סי' תקדי.

קד מ"א שם.

קה רמב"ן שם. שו"ע שם.

קו מ"ז סק"ד (מורה ונעיר קצת).

קי רמב"ן שם. ס"ו שם.

קכ חמת ישרים סי' קפג. נכנס הגדולה הגבי' מ"א סקמ"ו.

קכט תשב"ץ ח"א סי' כג. שו"ע ס"ח.

קי כולעיל ס"ו.

קיא תשב"ץ שם. מ"א סק"ו. וראת גם לעיל סי' תמז.

קיב סמ"ו.

קיג מ"א סף סק"ו.

קק גיטין י"ד, ב.

קקד יש"ש פ"א סי' יג. מ"ז סק"ה. מ"א סק"ה.

קקט סימן זה בשערי לא תגיע ליריגו. וראה רמ"א שם ס"ב.

קקז מור בשם ה"ר יעקב בן ר"י הלבן (ביום שלשים). ב"ק.

קקח בבית סו"ה מנעשה (דבתוך שלשים כיום שלשים).

שו"ע ס"ט.

קקז ב"ק בבית שם. שו"ע שם. וראה לעיל סי' של ס"ה.

קקח לענין מילה ופקוח נפש.

קקח יבמות לו, א. מור בשם ה"ר יעקב בן ר"י הלבן. שו"ע

שם.

קקט דרכי משה ס"ק ד. לבוש ס"ו. מ"א סק"ב.

קקב מ"א שם.

קקא דרכי משה שם.

בצורך או באבן קודם שיקבורוהו כמ"ש בוי"ד סי' רס"ג ובי"ט אסור להסיר הערלה ^{קכז} לפי שדבר זה אינו מצדדי הקבורה וגם אינו בשביל כבוד התינוק כלל שנחלל יו"ט שני בשביל כך אלא הוא ממעט שנתבאר בוי"ד שם ^{קכח}:

ב ואם לא נמרו שערו וצפרניו או שידוע שלא כלו לו חדשיו אין מקבירין אותו ^{קכט} אפילו ע"י נברי אפילו הוא יו"ט שני של גלויות אפילו היא נקבה רכל שהולד אינו בן קיימא אין שם ביוון כלל אם משהין אותו עד הערב ^{קל}:

כא אע"פ שיו"ט שני הוא כחול לענין עסקי המת אעפ"כ אין קרובים קורעים בגדיהם ^{קלא} עד הערב לפי שדבר זה אינו מעסקי המת ^{קלב} אלא חובת החיים היא ^{קלג}:

כב כשמת בליל יו"ט שני משכימין למחר ומקברים אותו קודם תפלת שחרית ^{קלד} ואם אי אפשר להקדים כל כך או שמת איזו שעות על היום של יו"ט שני מקבירין אותו בשעה שהש"ן אומר פומים ושאר דברים ^{קלה} שאין חובה על הכל לאמרם ולשומעם ^{קלז} וטוב לקבץ מנין בשעת הקבורה ^{קלח} ואם המת הוא אדם חשוב שצריכים רבים ללוותו ויצאוהו לבית הקברות אחר יציאה מכית הבנסת כדי שילווחו רבים ותזויר המלצין לבתיהם לאכול סעודת יו"ט ואחר האכילה מקברים אותו כראוי ^{קלח} עיין סי' תמ"ג ^{קלז} המעט לכל זה:

(דין צידוק הדין ביו"ט ראשון וביו"ט שני עיין בוי"ד סי' ת"א ^{קלז} ולעיל סי' תכ"ב ^{קלז}):

תַּקְבּוֹ דִּינֵי עִירוּב תַּבְשִׁילוֹן וְכו' ל' סְעִיפִים:

א אע"פ שאסור לעשות אפילו כל מלאכות אוכל נפש לצורך מוצאי יו"ט ^{קל} מכל מקום אם חל יו"ט להיות בערב שבת מן הדין היה מותר לעשות ביו"ט לצורך השבת שלאחריו שהרי המבשל (או עושה שאר מלאכות) ביו"ט לצורך החול אינו לוקה מן התורה והואיל והתבשל ראוי לבו ביום (אלא אם כן בישל סמוך לחשכה שאין עוד שהות ביום לאכול ממנו) כמ"ש בס' תק"ג, אלא שהכמים אסרו לטרוח ביו"ט לצורך החול כיון שאפשר לטרוח בחול עצמו ^{קכ} אבל שבת שאחר יו"ט כיון שאי אפשר לטרוח בשבת עצמה היה ראוי להתיר לטרוח ביו"ט לכבוד השבת כיון שהוא שעת הדחקה שאי אפשר בענין אחר ומן התורה אין כאן שום איסור כלל כשמבשל בעוד היום גדול שיש שהות ביום שאם מזדמנים לו אורחים שלא אכלו עדיין היום היו אוכלים מתבשל זה שמבשל

קכב מור וש"ע שם סי' ה'.

קכג הנהגות מימיונות היל מילה פ"א אות י' הנהגות מרדכי שבת רבנו תנע. שו"ע סי' רמ"א סי' רמ"ג סי' ה'.

קכד הרבא בב"י כאן ומ"א סק"כ, מבראשית רבה (פמ"ה, ח), שהוא מפני תקנת הפושעים, שהקב"ה מעביר הערלה מן הקטנים שמתו ולא נולו ונתנת על פושעי ישראל.

קכה מ"א סק"כ.

קכו ראה מ"א סוף סק"כ.

קכז רמב"ם פ"ו הכ"ז, ר"ן (ג, ב) ד"ה ודאמרין, שו"ע סי' א'.

קכח ר"ן שם, לביש סי' א'.

קכט ראה מ"א וציונים.

קל כלבו סי' קד (פ"א, א), שו"ע סי' ב'.

קלא יש"ש פ"א סי' י' מ"ז סק"ז, מ"א סק"א.

קלב ראה לעיל סי' פח סי' א'.

קלג יש"ש שם.

קלד מ"א סוף סק"א.

קלה סי' ה' ובק"א סק"א.

קלו סימן זה בשו"ע"ר לא הגיע לדיון, וראה שו"ע סי' ה'.

קלז סימן זה בשו"ע"ר לא הגיע לדיון, וראה שו"ע ומ"א שם סי' ב'.

סימן תקכו

א כליעיל סי' תקנ ס"א.

ב פ"ח סי' תצה ס"א ד"ה וראיתי.

ג סי' ב', וש"נ, וראה זכרון יוסף אות ע"ה.

ד בעל המאור פמחז (יד, ב), ר"ן שם ד"ה איתמר, ביצה א, ב ד"ה ואדך שני, וראה גם לעיל סי' תצה סוף סי' א'.

ה תקנ סוף סי' ב'.

ו ראה הקרי הלבות ח"א לב, א.

ז בעל המאור שם, מ"א ריש הסי'.